

Rolnummers 2041, 2078 en 2157
Arrest nr. 38/2002 van 20 februari 2002

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen betreffende de artikelen 220, 221, 224, 265, §§ 1, 2 en 3, 266 en 283 van het koninklijk besluit van 18 juli 1977 tot coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen, gesteld door de Correctionele Rechtbank te Antwerpen en door de Correctionele Rechtbank te Aarlen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters A. Arts en M. Melchior, en de rechters P. Martens, R. Henneuse, E. De Groot, L. Lavrysen en A. Alen, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter A. Arts,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen

a. Bij vonnis van 21 september 2000 in zake het openbaar ministerie en de vennootschap naar Nederlands recht Bezoma BV tegen A. Arcellaschi en anderen, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 5 oktober 2000, heeft de Correctionele Rechtbank te Antwerpen de volgende prejudiciële vragen gesteld :

« 1. Is het zo dat artikel 265, §§ 1 en 2, van het koninklijk besluit van 18 juli 1977 tot coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen (A.W.D.A.) inzake de strafrechtelijke aansprakelijkheid een discriminatie inhoudt ten opzichte van het algemeen strafrecht en bijgevolg de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, in zoverre dat deze bepaling een objectieve en quasi absolute strafrechtelijke verantwoordelijkheid van personen weerhoudt voor de daden van hun bedienden, arbeiders, knechten of verdere door hen bezoldigde personen ?

2. Of de artikelen 265, § 3, 266 en 283 van het koninklijk besluit van 18 juli 1977 tot coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen (A.W.D.A.) inzake de burgerrechtelijke aansprakelijkheid een discriminatie inhoudt ten opzichte van het algemeen strafrecht en bijgevolg de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden in zoverre deze bepalingen de strafrechter nog bevoegd achten om uitspraak te doen over de civielrechtelijke rechtsvordering, na strafrechtelijke vrijspraak ?

3. Maken de artikelen 220, 221 en 224 van de algemene wet inzake douanen en accijnzen (koninklijk besluit van 18 juli 1977 houdende coördinatie van de algemene bepalingen inzake douanen en accijnzen, bekrachtigd door de wet van 6 juli 1978) een schending uit van het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel, in zoverre deze bepalingen aldus worden gelezen dat de daarin voorziene verbeurdverklaring een zakelijk karakter heeft, meer bepaald omdat zij kan worden uitgesproken zonder dat daarbij een onderscheid gemaakt moet worden tussen het geval waarin de zaken eigendom zijn van de veroordeelden en het geval waarin zij eigendom zijn van derden, zelfs al zouden deze laatsten vreemd zijn aan de fraude, onwetend geweest zijn van de fraude of daarvan vrijgesproken zijn, terwijl algemeen, inzake bijzondere verbeurdverklaring, de vereiste wordt gesteld dat de zaken die het voorwerp uitmaken van het misdrijf en de zaken die gediend hebben of die bestemd waren tot het plegen van het misdrijf slechts verbeurdverklaard kunnen worden indien zij de eigendom zijn van de veroordeelde (artikel 42, 1°, van het Strafwetboek) ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 2041 van de rol van het Hof.

b. Bij vonnis van 6 november 2000 in zake het Ministerie van Financiën en het openbaar ministerie tegen P. Lambrecht en de n.v. General Logistics, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 21 november 2000, heeft de Correctionele Rechtbank te Antwerpen de prejudiciële vraag gesteld :

« of artikel 265 van de Algemene Wet inzake Douane en Accijnzen dd. 18 juli 1977 en het door dit artikel ingestelde vermoeden van strafrechtelijke en burgerlijke aansprakelijkheid in hoofde van een aangestelde niet indruist tegen :

1. het algemeen rechtsbeginsel gehanteerd in strafzaken volgens hetwelk elke persoon als onschuldig beschouwd wordt zolang zijn schuld niet is bewezen en
2. tegen artikel 10 van de Grondwet volgens hetwelk elke Belg gelijk is voor de wet en waar er in de Staat geen onderscheid van standen is en
3. tegen artikel 11 van de Grondwet volgens hetwelk het genot van de rechten en vrijheden aan de Belgen toegekend, moet worden verzekerd zonder discriminatie ».

Die zaak is ingeschreven onder nummer 2078 van de rol van het Hof

c. Bij vonnis van 29 maart 2001 in zake de Minister van Financiën en het openbaar ministerie tegen G. Vergracht, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 5 april 2001, heeft de Correctionele Rechtbank te Aarlen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Houden de artikelen 220, 221 en 224 van de algemene wet van 18 juli 1977 inzake douane en accijnzen geen discriminaties in ten aanzien van het algemeen strafrecht en schenden zij bijgevolg de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre die bepalingen op dusdanige wijze worden gelezen dat de verbeurdverklaring waarin is voorzien een reëel karakter heeft en meer in het bijzonder omdat zij kan worden uitgesproken zonder dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen het geval waarin het voorwerp de eigendom is van de veroordeelde en het geval waarin het voorwerp de eigendom is van derden, zelfs als zij niets te maken hebben met de fraude, zelfs als zij daarvan niets weten of als zij zijn vrijgesproken, en meer in het bijzonder in de mate waarin die straf van verbeurdverklaring niet gepaard kan gaan met uitstel noch met opschorting ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 2157 van de rol van het Hof

II. De feiten en de rechtspleging in de bodemgeschillen

a. In de zaak nr. 2041

De procedures die aanleiding hebben gegeven tot de drie prejudiciële vragen betreffen drie samengevoegde zaken voor de Correctionele Rechtbank te Antwerpen.

In zaak I worden elf beklaagden vervolgd wegens inbreuken op het koninklijk besluit van 18 juli 1977 tot coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen (hierna : A.W.D.A.), bekrachtigd bij de wet van 6 juli 1978. Zeven beklaagden zouden zich schuldig hebben gemaakt aan het herhaaldelijk gebruik van authentieke en openbare geschriften die vals opgemaakt of vervalst waren door een persoon die geen ambtenaar

was. Alle elf beklaagden zouden herhaaldelijk valsheid in handels-, bank- of private geschriften hebben gepleegd en die valse documenten hebben gebruikt.

In zaak II worden acht beklaagden vervolgd wegens inbreuken op de A.W.D.A. Zij zouden zich schuldig hebben gemaakt aan onttrekking en poging tot onttrekking aan de doorvoer van sigaretten, vervoerd onder de dekking van voorgeschreven communautaire documenten; zij zouden daartoe valse of misleidende documenten hebben gebruikt en de voorgeschreven communautaire documenten niet hebben aangezuiverd. Bezoma BV, een vennootschap naar Nederlands recht, vraagt vrijwillig te mogen tussenkomen.

De vennootschap naar Nederlands recht Bezoma BV heeft zich in de zaak I burgerlijke partij gesteld en is vrijwillig tussengekomen in zaak II, omdat haar vrachtwagen kan worden verbeurdverklaard. De vennootschap wil dit vermijden daar zij enkel een leasingmaatschappij is die in die hoedanigheid een vrachtwagen heeft geleasd aan de firma J. De Wit Internationaal Transporten.

In zaak III worden acht beklaagden vervolgd, omdat zij zich schuldig zouden hebben gemaakt aan onttrekking en poging tot onttrekking aan de doorvoer van sigaretten, vervoerd onder de dekking van voorgeschreven communautaire documenten; zij zouden daartoe valse of misleidende documenten hebben gebruikt en de voorgeschreven communautaire documenten niet hebben aangezuiverd.

b. In de zaak nr. 2078

In de zaak voor de verwijzende rechter zou de eerste beklaagde, P. Lambrecht, accijnsproducten hebben ontvangen, opgeslagen en verzonden zonder in het bezit te zijn van de vereiste vergunning « belastingentrepot » en zou zodoende die accijnsproducten aan de schorsingsregeling inzake accijnzen hebben onttrokken.

De tweede beklaagde, de n.v. General Logistics, wordt burgerlijk en hoofdelijk aansprakelijk geacht voor de accijns en de bijzondere accijns, en voor de geldboeten en de kosten die het gevolg zijn van de veroordelingen die ingevolge de A.W.D.A. tegen de eerste beklaagde zouden worden uitgesproken.

Op verzoek van de eerste beklaagde beslist de Correctionele Rechtbank de hiervoor geciteerde prejudiciële vraag te stellen.

c. In de zaak nr. 2157

De beklaagde G. Vergracht werd op 25 oktober 1993 bij verstek veroordeeld wegens inbreuken op de A.W.D.A. Tegen dat vonnis werd door beklaagde verzet aangetekend. Dat verzet vormt de zaak voor de verwijzende rechter.

De beklaagde werpt het probleem op van ongrondwettigheid van de artikelen 220, 221 en 224 van de A.W.D.A. Op zijn verzoek beslist de Correctionele Rechtbank de hiervoor geciteerde prejudiciële vraag te stellen.

III. De rechtspleging voor het Hof

a. De zaak nr. 2041

Bij beschikking van 5 oktober 2000 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 21 november 2000 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 29 november 2000.

Bij beschikking van 19 december 2000 heeft de voorzitter in functie, op verzoek van de Ministerraad van 14 december 2000, de termijn voor het indienen van een memorie verlengd met dertig dagen.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de Ministerraad bij op 20 december 2000 ter post aangetekende brief.

b. De zaak nr. 2078

Bij beschikking van 21 november 2000 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 20 december 2000 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 28 december 2000.

c. De samengevoegde zaken nrs. 2041 en 2078

Bij beschikking van 19 december 2000 heeft het Hof de zaken samengevoegd.

Memories zijn ingediend door :

- de vennootschap naar Nederlands recht Bezoma BV, die woonplaats kiest te 9200 Dendermonde, Hekkenhoek 5, bij op 4 januari 2001 ter post aangetekende brief (zaak nr. 2041);

- R. Verhoeven, wonende te 2980 Zoersel, Kiwilaan 18, en de n.v. World Wide Shipping and Forwarding, met maatschappelijke zetel te 2000 Antwerpen, Plantinkaai 27, bij op 4 januari 2001 ter post aangetekende brief (zaak nr. 2041);

- T. Kessels, wonende te 9120 Beveren, Gaverlandwegel 54, H. Vanlanduit, wonende te 2620 Hemiksem, K. De Backerstraat 6, en de n.v. Luyckx International, met maatschappelijke zetel te 2030 Antwerpen, Klein Zuidland 1, bij op 4 januari 2001 ter post aangetekende brief (zaak nr. 2041);

- P. Lambrechts, wonende te 2920 Kalmthout, Statiestraat 71, bij op 2 februari 2001 ter post aangetekende brief (zaak nr. 2078);

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 2 februari 2001 ter post aangetekende brief (zaken nrs. 2041 en 2078).

Bij beschikkingen van 6 februari 2001 en 20 maart 2001 heeft het Hof de zetel aangevuld respectievelijk met de rechters L. Lavrysen en A. Alen.

Van de memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 6 maart 2001 ter post aangetekende brieven.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- P. Lambrechts, bij op 2 april 2001 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad bij op 4 april 2001 ter post aangetekende brief;

- de vennootschap Bezoma BV bij op 6 april 2001 ter post aangetekende brief.

d. *De zaak nr. 2157*

Bij beschikking van 5 april 2001 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 18 mei 2001 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 29 mei 2001.

De Ministerraad heeft een memorie ingediend bij op 28 juni 2001 ter post aangetekende brief.

e. *De samengevoegde zaken nrs. 2041, 2078 en 2157*

Bij beschikking van 24 april 2001 heeft het Hof de zaak nr. 2157 bij de reeds samengevoegde zaken nrs. 2041 en 2078 gevoegd.

Bij beschikkingen van 29 maart 2001 en 26 september 2001 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 5 oktober 2001 en 2 april 2002.

Bij beschikking van 19 december 2001 heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 16 januari 2002.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 21 december 2001 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 16 januari 2002 :

- zijn verschenen :

. Mr. H. Van Dooren *loco* Mr. E. De Ridder, advocaten bij de balie te Dendermonde, voor de vennootschap Bezoma BV;

. Mr. K. Masson *loco* Mr. R. Schroeyers en Mr. D. Grootjans, advocaten bij de balie te Antwerpen, voor R. Verhoeven en de n.v. World Wide Shipping and Forwarding;

. Mr. A. Huysmans, advocaat bij de balie te Mechelen, voor P. Lambrechts;

. Mr. P. Peeters, advocaat bij de balie te Brussel, en Mr. P. Van Der Straten, advocaat bij de balie te Antwerpen, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers A. Alen en P. Martens verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- zijn de zaken in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. In rechte

- A -

Wat de eerste prejudiciële vraag betreft in de zaak nr. 2041 (artikel 265, §§ 1 en 2, van de A.W.D.A.)

A.1.1. T. Kessels, H. Vanlanduit en n.v. Luyckx International (medebeklaagden in de zaak II) wijzen erop dat de werkgever voor de daden van zijn aangestelde in de materie van de douane en accijnzen « objectief » en nagenoeg absoluut strafrechtelijk verantwoordelijk is, terwijl de werkgever van een aangestelde voor diens daden in het gemene strafrecht en in de materies van bijzonder strafrecht, andere dan de materie van douane en accijnzen, niet zo een zware strafrechtelijke verantwoordelijkheid heeft. De beklagden menen dat voor dat onderscheid in behandeling geen objectieve en redelijke verantwoording bestaat.

T. Kessels en anderen stellen dat de « objectieve » en nagenoeg absolute strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de werkgever blijkt uit de afwezigheid van enige vereiste van schuld van de werkgever. Op grond van artikel 265, §§ 1 en 2, van de A.W.D.A. is de werkgever strafrechtelijk verantwoordelijk voor de daden van zijn aangestelde, zelfs in het geval waarin de inbreuk buiten de kennis van de betrokken werkgever zou zijn geschied.

A.1.2. De ongelijkheid die bestaat tussen een werkgever in de materie van de douane en accijnzen en een werkgever in de andere materies van het strafrecht, berust volgens de beklagden niet op een objectief criterium en kan ook niet redelijk worden verantwoord.

De eigen aard, de techniciteit, de complexiteit en de finaliteit van de A.W.D.A., kenmerken welke stevast worden aangevoerd om afwijkende wettelijke regelingen inzake douane en accijnzen te verantwoorden, kunnen volgens T. Kessels en anderen hoogstens verklaren waarom het onderzoek inzake de douane en accijnzen wordt toevertrouwd aan gespecialiseerde personen, maar die kenmerken bieden niet de minste verantwoording voor het onevenredig verzwaren van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de werkgever in die materie.

De beklagden wijzen erop dat in andere fiscale materies, zoals de B.T.W. en de directe belastingen die *qua* eigen aard, techniciteit, complexiteit en finaliteit niet moeten onderdoen voor de douane en accijnzen, ook niet werd voorzien in een afwijkende regeling met betrekking tot de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de werkgever voor daden van zijn aangestelde.

Tevens merken zij op dat de verplichtingen van de Belgische Staat inzake het communautair douanerecht en de omvang van de fraude inzake douane en accijnzen evenmin een redelijke verantwoording bieden voor de afwijkende wettelijke regeling inzake douane en accijnzen. De beklagden stellen dat in vergelijking met de fraude in andere fiscale materies, zoals de B.T.W. en de directe belastingen, de fraude inzake de douane en accijnzen zeker niet groter in omvang is.

A.2.1. De Ministerraad betwist allereerst de vergelijkbaarheid en stelt dat men te maken heeft met twee onderscheiden categorieën van rechtsonderhorigen, namelijk de aanstellers die wegens hun handel of bedrijf of wegens hun bijzondere zaken in enige betrekking staan met de administratie, en de aanstellers die niet in betrekking staan met de administratie. Daarenboven moet het door de aangestelde gepleegd misdrijf een inbreuk uitmaken op de douane- en accijnzenwetgeving en moet het gaan om daden gesteld in de uitoefening van het beroep. Het betreft, volgens de Ministerraad, dus geenszins een verschillende behandeling van personen die zich in dezelfde situatie bevinden maar wel een bepaalde categorie van gevallen die wanneer ze zich voordoen, volledig gelijk worden behandeld.

De Ministerraad verwijst naar het arrest van het Hof nr. 30/92 van 2 april 1992. Vermits het niet tot de opdracht van het Hof behoort de opportuniteit te beoordelen van de beleidsoptie die erin bestaat dat aanstellers die wegens hun handel of bedrijf in enige betrekking staan met de administratie, strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld voor de misdrijven inzake douane en accijnzen begaan door hun aangestelden in de uitoefening van hun beroep, en er geen sprake is van vergelijkbare categorieën, kan er bijgevolg volgens de Ministerraad geen sprake zijn van een schending van artikel 11 van de Grondwet.

A.2.2. Subsidiair stelt de Ministerraad dat de uitbreiding, ingesteld door de fiscale wetgever, ten opzichte van het gemeenrechtelijke stelsel van de personaliteit van de straf, door de creatie van een stelsel van strafrechtelijke aansprakelijkheid van de aansteller inzake douanemisdrijven, objectief en redelijk verantwoord is.

Die verantwoording ligt in het gemengd karakter van de geldboete inzake douane en accijnzen, dat ook na de aanpassingen van het fiscaal strafrecht aan het gemeen strafrecht door het Charter van de Belastingplichtige blijft gelden. De Ministerraad wijst erop dat fiscale boeten tegelijk een straf en een burgerlijke schadevergoeding zijn : zij beogen niet enkel de bestraffing van de dader maar tevens het herstel van de schade die de inbreuk toebrengt aan de Schatkist of die ze geacht wordt hieraan toe te brengen.

In het licht hiervan is het volgens de Ministerraad redelijk verantwoord dat de financieel meest draagkrachtige partij, *in casu* meestal de aansteller, strafrechtelijk aansprakelijk wordt gesteld voor de opgelopen boeten : aldus worden de betaling van de geldboete en het herstel van de schade die door de Schatkist wordt geleden, zekerder. Tevens zou, volgens de Ministerraad, de uitbreiding door het in het geding zijnde artikel 265 van de A.W.D.A. van de strafrechtelijke aansprakelijkheid tot de aansteller voor misdrijven begaan door zijn aangestelden, berusten op een weerlegbaar vermoeden van medewerking aan de fraude of op het vermoeden dat de aansteller de uiteindelijke begunstigde van de fraude is, hetzij omdat hij hiervan op de hoogte zou moeten zijn, hetzij omdat hij niet voldoende maatregelen heeft genomen om die fraude te voorkomen.

A.2.3. De Ministerraad is tevens van mening dat de uitbreiding van de strafrechtelijke aansprakelijkheid tot de aansteller in een redelijke verhouding staat tot het beoogde doel ervan, omdat die strafrechtelijke aansprakelijkheid slechts de fraude behelst die verband houdt met de bedrijvigheid van de onderneming, waarbij de misdrijven inzake douane en accijnzen in de regel ten bate komen van de aansteller. Bovendien is het vermoeden dat door artikel 265 van de A.W.D.A. wordt ingesteld, weerlegbaar. Aldus is de maatregel niet onevenredig met het beoogde doel.

A.3. In zijn memorie van antwoord verklaart de Ministerraad zich, gelet op het door het Hof gewezen arrest nr. 43/2001 van 29 maart 2001, te gedragen naar de wijsheid van het Hof.

Wat de tweede prejudiciële vraag betreft in de zaak nr. 2041 (artikelen 265, § 3, 266 en 283 van de A.W.D.A.)

A.4.1. T. Kessels, H. Vanlanduit en n.v. Luyckx International (medebeklaagden in de zaak II) betogen dat er een ongelijkheid van behandeling bestaat tussen de personen die worden vervolgd voor de strafrechter in een douanestrafzaak en de personen die worden vervolgd voor de strafrechter in een strafzaak, andere dan een douanestrafzaak. De betwiste ongelijkheid, die vervat ligt in artikel 283 van de A.W.D.A., heeft betrekking op de bevoegdheid van de strafrechter in een douanestrafzaak; de strafrechter blijft bevoegd om, zelfs na strafrechtelijke vrijspraak, uitspraak te doen over de burgerlijke rechtsvordering. De strafrechter in een andere strafzaak dan een douanestrafzaak is daarentegen niet meer bevoegd om uitspraak te doen over de burgerlijke rechtsvordering, in geval van vrijspraak van de beklaagde.

A.4.2. De ongelijke behandeling van personen die worden vervolgd voor de strafrechter in een douanestrafzaak ten aanzien van personen die worden vervolgd voor de strafrechter in een andere strafzaak dan een douanestrafzaak, berust volgens T. Kessels en anderen niet op een objectief criterium en kan ook niet redelijk worden verantwoord.

De eigen aard, de techniciteit, de complexiteit en de finaliteit van de A.W.D.A., kenmerken welke stevast worden vermeld om afwijkende wettelijke regelingen inzake douane en accijnzen te verantwoorden, kunnen volgens T. Kessels en anderen hoogstens verklaren waarom het onderzoek inzake de douane en accijnzen wordt toevertrouwd aan gespecialiseerde personen, maar die kenmerken bieden niet de minste verantwoording voor het behoud van de bevoegdheid van de strafrechter om uitspraak te doen over de burgerlijke rechtsvordering na strafrechtelijke vrijspraak.

T. Kessels en anderen wijzen erop dat in andere fiscale materies, zoals de B.T.W. en de directe belastingen, die *qua* eigen aard, techniciteit, complexiteit en finaliteit niet moeten onderdoen voor de A.W.D.A., ook niet wordt voorzien in een afwijkende regeling met betrekking tot de bevoegdheid van de strafrechter om uitspraak te doen over de burgerlijke rechtsvordering na strafrechtelijke vrijspraak.

Tevens merken zij op dat de verplichtingen van de Belgische Staat inzake het communautair douanerecht en de omvang van de fraude inzake douane en accijnzen ook geen redelijke verantwoording bieden voor de afwijkende wettelijke regeling inzake douane en accijnzen. T. Kessels en anderen stellen dat in vergelijking met de fraude in andere fiscale materies, zoals de B.T.W. en de directe belastingen, de fraude inzake de douane en accijnzen zeker niet groter in omvang is.

A.5.1. R. Verhoeven en de n.v. World Wide Shipping and Forwarding (medebeklaagden in de zaak III) hebben een memorie ingediend die betrekking heeft op de tweede prejudiciële vraag in de zaak nr. 2041.

A.5.2. R. Verhoeven en de n.v. World Wide Shipping and Forwarding voeren aan dat, niettegenstaande het arrest nr. 40/2000 van 6 april 2000, waarin het Hof heeft geoordeeld dat de artikelen 267 tot 285 van de A.W.D.A. niet strijdig zijn met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel, de vraag nog niet werd gesteld in hoeverre artikel 283 van de A.W.D.A. in overeenstemming is met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel, wanneer men die wetsbepaling zo interpreteert dat de strafrechter nog steeds de bevoegdheid heeft om de beklaagde, nadat hij werd vrijgesproken van de ten laste gelegde inbreuk op de A.W.D.A., toch nog te veroordelen tot betaling van de rechten en taksen die ten gevolge van die inbreuk werden ontlopen.

A.5.3. R. Verhoeven en de n.v. World Wide Shipping and Forwarding wijzen erop dat in het algemeen strafrecht een burgerlijke rechtsvordering enkel voor de strafrechter kan worden gebracht indien de vordering steunt op een misdrijf waarvoor de beklaagde voor die strafrechter wordt vervolgd. Indien de strafrechter de beklaagde vrijspreekt, bestaat er voor de burgerlijke rechtsvordering geen feitelijke grondslag meer. De strafrechter is niet bevoegd uitspraak te doen over een burgerlijke rechtsvordering indien die vordering steunt op een fout die geen misdrijf oplevert.

« Het is trouwens volstrekt onlogisch en onredelijk om van een rechter te verwachten dat hij een burgerlijke veroordeling zou uitspreken die steun vindt in hetzelfde feit waaraan hij de verdachte eerder reeds niet schuldig heeft verklaard. »

A.5.4. De beklaagden voor de verwijzende rechter menen dat het onderscheid in behandeling tussen de personen die worden vervolgd wegens inbreuken op de A.W.D.A. en de personen die worden vervolgd wegens inbreuken op andere strafwetten, niet steunt op een objectief criterium. Zelfs de eventuele verklaring van de Administratie als zou die specifieke regeling haar grondslag vinden in het feit dat de burgerlijke rechtsvordering na een strafrechtelijke vrijpraak niet meer wordt gevorderd op grond van het vervolgde misdrijf, maar gewoon omdat de taksen en rechten krachtens de A.W.D.A. verschuldigd zijn, kan niet overtuigen. Immers, artikel 280 van de A.W.D.A. bepaalt dat wanneer de belastingplichtige geen wetsinbreuk heeft gepleegd, de Administratie hem kan vervolgen voor de burgerlijke rechtbank.

A.6.1. Volgens de Ministerraad mist de tweede prejudiciële vraag feitelijke grondslag, wat de artikelen 265, § 3, en 266 van de A.W.D.A. betreft. De in die bepalingen vervatte regelingen kunnen enkel worden toegepast in geval van een strafrechtelijke veroordeling.

A.6.2. Wat artikel 283 van de A.W.D.A. betreft, oordeelt de Ministerraad dat die regeling de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schendt.

A.6.3. In hoofdde betwist de Ministerraad de vergelijkbaarheid en stelt dat men te maken heeft met twee onderscheiden vorderingen. De vordering van de Administratie tot invordering van de belasting is niet vergelijkbaar met de gemeenrechtelijke burgerlijke vordering van het slachtoffer van een misdrijf, daar het slachtoffer van een misdrijf een persoonlijk belang nastreeft, terwijl de Administratie een algemeen belang nastreeft.

A.6.4. Subsidiair merkt de Ministerraad op dat de onderscheiden behandeling in ieder geval objectief en redelijk verantwoord is en dat het aangewende middel evenredig is met het beoogde doel.

Het beoogde doel betreft de redenen van efficiëntie bij de behandeling van de zaken voor de rechtbanken. Immers, door de toepassing van artikel 283 van de A.W.D.A. wordt vermeden dat de Administratie wordt gedwongen voor de burgerlijke rechter te dagvaarden zodra de strafrechtbank kennis heeft genomen van de zaak.

Volgens de Ministerraad wordt de onderscheiden behandeling redelijk verantwoord door de omstandigheid dat de rechtsonderhorige bij toepassing van artikel 283 van de A.W.D.A. dezelfde waarborgen en rechten geniet als de rechtsonderhorige ten aanzien van wie de rechtsvordering tot betaling van de belasting voor de burgerlijke rechter wordt gebracht. De rechten van verdediging worden niet in het gedrang gebracht.

A.7. In zijn memorie van antwoord stelt de Ministerraad dat de betwiste regeling van de artikelen 265, § 3, 266 en 283 van de A.W.D.A. de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schendt. Bij de invordering van de belastingen treedt de Administratie niet op in de hoedanigheid van vervolgende partij voor de fraude, maar als publiekrechtelijke rechtspersoon aan wie de invordering van de belastingen is toevertrouwd.

De omstandigheid dat de strafrechter ook in geval van vrijspraak van de beklaagde uitspraak moet doen over de burgerlijke rechtsvordering van de Staat, is ingegeven door redenen van efficiëntie bij de behandeling van de zaken voor de rechtbanken. R. Verhoeven en anderen verwijzen naar de mogelijkheid die bestaat voor de Administratie om voor de burgerlijke rechtbank te dagvaarden, maar dit is zonder grond, nu artikel 283 van de A.W.D.A. er juist op gericht is een dubbele rechtsgang te vermijden.

Ten slotte heeft, volgens de Ministerraad, de loutere omstandigheid dat in vergelijkbare fiscale domeinen dergelijke regels niet voorhanden zijn, niet tot gevolg dat de bestwiste bepalingen van de A.W.D.A. de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden. De afwezigheid van eenzelfde regeling in andere fiscale domeinen kan ook het gevolg zijn van een lacune in de wetgeving.

Wat de derde prejudiciële vraag betreft in de zaak nr. 2041 (artikelen 220, 221 en 224 van de A.W.D.A.)

A.8. De memorie van de vennootschap Bezoma BV heeft betrekking op de derde prejudiciële vraag.

A.9.1. De vennootschap Bezoma BV is van oordeel dat de verbeurdverklaring van haar vrachtwagen moet worden beschouwd als een bijkomende straf, en niet als een beveiligingsmaatregel. De vaststelling van het karakter van de verbeurdverklaring is belangrijk voor de eigendomsvereiste van het verbeurdverklaarde goed. Indien de verbeurdverklaring moet worden beschouwd als een beveiligingsmaatregel, geldt de eigendomsvoorwaarde niet, wat betekent dat ook goederen die niet de eigendom zijn van de beklaagde kunnen worden verbeurdverklaard. Indien de verbeurdverklaring moet worden beschouwd als een bijkomende straf, geldt de eigendomsvereiste wel, wat betekent dat enkel goederen die eigendom zijn van de beklaagde, kunnen worden verbeurdverklaard.

Volgens de vennootschap Bezoma BV kan de verbeurdverklaring enkel worden beschouwd als een beveiligingsmaatregel indien het tot doel heeft schadelijke, gevaarlijke of verboden voorwerpen uit de omloop te verwijderen. Men kan echter bezwaarlijk aannemen dat een eventuele verbeurdverklaring van een vrachtwagen als een beveiligingsmaatregel zou worden opgelegd, daar de vrachtwagen *in se* niet gevaarlijk is.

A.9.2. De vennootschap Bezoma BV geeft toe dat er in de strafwetgeving bijzondere bepalingen staan waarin niet de vereiste wordt gesteld dat de beklaagde tevens de eigenaar is van de zaken die kunnen worden verbeurdverklaard, maar die uitzonderingen zijn telkens ingegeven om redenen van sociale beveiliging.

A.9.3. De vennootschap Bezoma BV voert aan dat de artikelen 220 tot 222 en 224 van de A.W.D.A. het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel schenden, in zoverre die bepalingen geen onderscheid maken tussen het geval waarin de goederen eigendom zijn van de veroordeelden en het geval waarin zij eigendom zijn van derden, zelfs al zijn die derden vreemd aan de gepleegde fraude.

Het onderscheid in behandeling steunt, volgens de vennootschap Bezoma BV, niet op een objectief criterium en is niet redelijk verantwoord. Tevens mag en kan de verwijzing naar het bijzonder karakter van de A.W.D.A. niet volstaan.

In concreto heeft het zakelijk karakter van de verbeurdverklaring van goederen inzake douane en accijnzen in verhouding tot het persoonlijk karakter van de verbeurdverklaring van goederen in het gemeen strafrecht tot gevolg dat, indien de vennootschap Bezoma BV haar vrachtwagen had geleasd aan dezelfde firma die daarmee een gewapende overval had gepleegd, haar vrachtwagen niet kon worden verbeurdverklaard, terwijl die verbeurdverklaring wel kan gebeuren nu die firma de vrachtwagen heeft gebruikt voor feiten die worden gekwalificeerd in de A.W.D.A.

A.10. Allereerst merkt de Ministerraad op dat de derde prejudiciële vraag betrekking heeft op de artikelen 220, 221 en 224 van de A.W.D.A. Wat artikel 220 van de A.W.D.A. betreft, stelt de Ministerraad vast dat dit artikel geen enkele bepaling bevat nopens de verbeurdverklaring van goederen. Hij ziet dan ook niet in hoe artikel 220 van de A.W.D.A. een schending kan inhouden van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. De derde prejudiciële vraag mist, wat dat artikel betreft, feitelijke en juridische grondslag.

A.11.1. De Ministerraad voert aan dat de artikelen 221 en 224 van de A.W.D.A. de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schenden, daar de betwiste regeling kan worden verantwoord door de omstandigheid dat het bij de in-, uit- of doorvoer van goederen onmogelijk is vast te stellen of de persoon die de goederen bij de douane aangeeft al dan niet het eigendomsrecht over die goederen heeft. De persoon (zijnde de afzender of geadresseerde van de goederen) die ervoor kiest het aangeven van de goederen aan de douane toe te vertrouwen aan een andere persoon (zijnde een vervoersonderneming, douane-expediteur of een andere aangever), moet instaan voor de gevolgen die voortvloeien uit de inbreuken begaan door die aangever, omdat tussen de aangever en de opdrachtgever op dat ogenblik een directe of indirecte band bestaat.

« De vraag kan dan ook gesteld worden in hoeverre deze opdrachtgevers/eigenaars van de goederen als 'derden' kunnen worden beschouwd in de zin als bedoeld in de prejudiciële vraag. »

Daarnaast, meent de Ministerraad, kan de regeling worden verantwoord door het gemengde karakter van de verbeurdverklaring. De voornaamste doelstelling van de verbeurdverklaring betreft het herstellen van de door de Schatkist geleden schade. Dat is een legitieme doelstelling van de wetgever.

In laatste instantie voert de Ministerraad aan dat de regeling kan worden verantwoord door de bijzondere doelstelling van de verbeurdverklaring. De verbeurdverklaring heeft tot doel de maatschappij te beschermen. In die omstandigheden is de verbeurdverklaring van goederen, ongeacht wier eigendom ze zijn, redelijk verantwoord. Er anders over oordelen zou tot gevolg hebben dat de doelstelling van de verbeurdverklaring in het kader van de A.W.D.A. volledig zou worden omzeild.

A.11.2. De Ministerraad meent dat de verbeurdverklaring in het kader van de A.W.D.A. evenredig is met het beoogde doel.

De derden-benadeelden, die eigenaar zijn van de verbeurdverklaarde goederen, kunnen tot het geding worden toegelaten, zij het dat zij enkel kunnen proberen aan te tonen dat de wettelijke voorwaarden voor de verbeurdverklaring niet zijn vervuld.

Daarnaast bestaat voor hen de mogelijkheid verzet of hoger beroep in te stellen tegen de beslissing die hen nadeel berokkent.

Ten slotte kunnen zij een vordering instellen tegen de veroordeelde tot vergoeding van de schade die zij hebben geleden door de verbeurdverklaring van hun goederen.

A.12.1. In haar memorie van antwoord merkt de vennootschap Bezoma BV op dat de Ministerraad geen rekening houdt met de feitelijkeheden van het aan de derde prejudiciële vraag ten grondslag liggende dossier. De vennootschap Bezoma BV is helemaal niet de opdrachtgever van het transport en is nog minder de eigenaar van de getransporteerde goederen. Zij financiert enkel de bedrijfswagen waarmee het illegaal transport plaatshad. De vennootschap Bezoma BV staat niet in rechtstreeks of onrechtstreeks verband met de aangever van de goederen aan de douane.

In tweede instantie oordeelt de vennootschap Bezoma BV dat de redelijke verantwoording van de verbeurdverklaring evenmin kan worden gevonden in het gemengde karakter van de verbeurdverklaring. Zij betwist niet dat de doelstelling van de wetgever om de schade geleden door de Schatkist te herstellen legitiem is, maar die doelstelling kan geen vrijgeleide inhouden om derden die absoluut niets met het transport te maken hebben financieel te treffen.

A.12.2. Volgens de vennootschap Bezoma BV is de door de Ministerraad gegeven verklaring als zou de verbeurdverklaring evenredig zijn met het beoogde doel niet afdoende. Immers, de mogelijkheid voor de derden-benadeelden om tussen te komen in het geding en om zo aan te tonen dat de wettelijke voorwaarden voor de verbeurdverklaring niet zijn vervuld, maakt het voorwerp uit van de huidige discussie; indien het zakelijke karakter van de verbeurdverklaring onverkort blijft gelden zal de Rechtbank de verbeurdverklaring kunnen bevelen van de vrachtwagen die eigendom is van de vennootschap Bezoma BV.

De verwijzing van de Ministerraad naar de mogelijkheid voor derden-benadeelden om een vordering in te stellen tegen de veroordeelde zelf, getuigt, volgens de vennootschap Bezoma BV, van een bijzonder cynisme « om eerst te stellen dat de Belgische Staat zich ook tegen derden moet kunnen richten ter beveiliging van de rechten van de Schatkist, waarbij impliciet maar zeker wordt uitgegaan van de veronderstelling dat de veroordeelde toch niet solvabel zal zijn, om te vervolgen met de opmerking dat de derde zich nog steeds tegen de veroordeelde kan richten ». De vennootschap Bezoma BV is van oordeel dat « dergelijke kronkels » niet volstaan om aan te tonen dat de maatregel evenredig is met het beoogde doel.

A.13.1. In zijn memorie van antwoord wijst de Ministerraad nogmaals erop dat de regeling inzake de A.W.D.A. te verantwoorden is omdat, ten eerste, het voor de Administratie praktisch gezien onmogelijk is om een onderscheid te maken tussen de opdrachtgever en de persoon die de formaliteiten inzake douane en accijnzen vervult, ten tweede, de boetes inzake de A.W.D.A. een gemengd karakter hebben, en, ten derde, de verbeurdverklaring een aantal bijzondere doelstellingen kan hebben.

A.13.2. De Ministerraad is van oordeel dat het zakelijk karakter van de verbeurdverklaring in verhouding staat tot het doel van de maatregel.

A.13.3. Volgens de Ministerraad volstaat de omstandigheid dat een dergelijke bestraffing niet voorhanden is bij andere misdrijven, op zichzelf niet om te besluiten dat die regeling strijdig zou zijn met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Wat de prejudiciële vraag betreft in de zaak nr. 2078 (artikel 265 van de A.W.D.A.)

A.14.1. P. Lambrechts (eerste beklaagde voor het verwijzende rechtscollege) meent dat het vermoeden van strafrechtelijke aansprakelijkheid zoals ingesteld door artikel 265 van de A.W.D.A. in strijd is met het algemeen rechtsbeginsel volgens hetwelk eenieder wordt geacht onschuldig te zijn zolang zijn schuld niet is bewezen en met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

A.14.2. Hij voert ook aan dat de burgerlijke aansprakelijkheid, vervat in de artikelen 265 en 266 van de A.W.D.A., de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt in zoverre die bepalingen de strafrechter nog bevoegd achten uitspraak te doen over de burgerlijke rechtsvordering, na een strafrechtelijke vrijspraak.

A.15. De Ministerraad is van mening dat de eerste prejudiciële vraag in de zaak nr. 2041 dezelfde lading dekt als de prejudiciële vraag in de zaak nr. 2078. De twee vragen werden dan ook samen behandeld in zijn memorie.

A.16. P. Lambrechts verwijst in zijn memorie van antwoord naar de memorie van antwoord van de beklaagden in de zaak nr. 2041.

A.17. In zijn memorie van antwoord verklaart de Ministerraad zich, gelet op het door het Hof gewezen arrest nr. 43/2001 van 29 maart 2001, te gedragen naar de wijsheid van het Hof.

Wat de prejudiciële vraag betreft in de zaak nr. 2157 (artikelen 220, 221 en 224 van de A.W.D.A.)

A.18. Enkel de Ministerraad heeft een memorie ingediend in de zaak nr. 2157.

A.19. De meeste argumenten die in die memorie worden uiteengezet zijn identiek aan de middelen uiteengezet in de overwegingen A.10 tot A.11.2.

A.20. Als nieuw argument voert de Ministerraad aan dat de omstandigheid dat de verbeurdverklaring niet kan worden uitgesproken met uitstel of met opschorting evenredig is met het beoogde doel. Het staat immers aan de wetgever de gestrengheid van de op te leggen sancties te beoordelen. Die appreciatie geldt eveneens ten aanzien van de mogelijkheid om in het uitstel of de opschorting van de straf te voorzien in de wetgeving.

- B -

De eerste prejudiciële vraag in de zaak nr. 2041 en de prejudiciële vraag in de zaak nr. 2078 (artikel 265 van de A.W.D.A.)

B.1. De eerste prejudiciële vraag in de zaak nr. 2041 en de prejudiciële vraag in de zaak nr. 2078 betreffen de bestaanbaarheid van artikel 265 van het koninklijk besluit van 18 juli 1977 tot coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen, bekrachtigd bij artikel 1 van de wet van 6 juli 1978 (hierna : « A.W.D.A. ») met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, inzake de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de aansteller. Alhoewel de prejudiciële vraag in de zaak nr. 2078 ook de burgerlijke aansprakelijkheid van de aansteller vermeldt, blijkt noch uit het verwijzingsvonnis, noch uit de memories in welk opzicht die aansprakelijkheid discriminatoir zou zijn.

B.2. Artikel 265 van de A.W.D.A. luidt :

« § 1. Alle kooplieden, trafikanten, fabrikanten, neringdoende lieden, schippers, voerlieden en verdere personen, welke wegens hun handel of bedrijf, en particulieren, welke wegens hun bijzondere zaken in enige betrekking zouden staan met de administratie, zullen te dezen aanzien verantwoordelijk zijn voor de daden van hun bedienden, arbeiders, knechten of verdere door hen bezoldigde personen, voor zover die daden tot het door hen uitgeoefend bedrijf betrekkelijk zijn.

§ 2. Wanneer zodanige kooplieden of andere in § 1 vermelde personen bekeurd worden, wegens fraude of andere overtreding van deze wet of van de bijzondere wetten, en zij tot hun verontschuldiging zouden willen beweren dat zulks door hun bedienden, knechten of arbeiders, buiten hun kennis is geschied, zullen zij desniettemin, en ondanks hun onbewustheid der daad, de boeten oplopen op dusdanige misdrijven gesteld.

§ 3. De natuurlijke personen of de rechtspersonen zijn burgerlijk en hoofdelijk aansprakelijk voor de geldboeten en kosten die het gevolg zijn van de veroordelingen die ingevolge de wetten inzake douane en accijnzen tegen hun gemachtigden of bestuurders, zaakvoerders of vereffenaars zijn uitgesproken wegens misdrijven die zij in die hoedanigheid hebben begaan. »

B.3. Artikel 265, §§ 1 en 2, van de A.W.D.A. regelt de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de aansteller.

B.4.1. De Ministerraad is van mening dat de verschillende categorieën van rechtsonderhorigen, zijnde, enerzijds, de aanstellers die wegens hun handel of hun bedrijf of wegens hun bijzondere zaken in enige betrekking staan met de administratie en, anderzijds, de aanstellers die niet in betrekking staan met de administratie, niet met elkaar kunnen worden vergeleken.

B.4.2. In tegenstelling tot wat de Ministerraad beweert, vergelijken de verwijzende rechtscolleges de strafrechtelijke aansprakelijkheid van een aansteller, zij het een handelaar dan wel een particulier, in het gemeen strafrecht, enerzijds, en in het kader van de wetgeving inzake douane en accijnzen, anderzijds.

De in de prejudiciële vragen vermelde categorieën van personen zijn voldoende vergelijkbaar wat betreft de vraag naar de grondslag van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid inzake douane en accijnzen ten opzichte van het gemeen strafrecht.

De exceptie van de Ministerraad kan niet worden aangenomen.

B.5. De in artikel 265, § 1, gevestigde aansprakelijkheid is, zoals het Hof van Cassatie heeft vastgesteld, van strafrechtelijke aard en is algemeen in die zin dat ze zich uitstrekt tot de daden van eenieder die, al dan niet bezoldigd, de in dat artikel genoemde persoon, hier genoemd « de aansteller », bijstaat in zijn activiteit of bedrijf of hem daarin vervangt op voorwaarde dat die inbreuken verband houden met de beroepsbezigheid van de aansteller.

Volgens dezelfde rechtspraak strekt die aansprakelijkheid zich uit tot alle soorten van straffen, met inbegrip van de gevangenisstraf. Evenwel wordt ze beperkt tot de betaling van de geldboete ingeval de aansteller bewijst dat het betrokken misdrijf buiten zijn kennis is geschied (artikel 265, § 2, van de A.W.D.A.).

B.6. Met de voornoemde bepalingen beoogde de wetgever te verzekeren dat de aansteller zich niet op zijn onschuld zou kunnen beroepen door te beweren dat hij vreemd is gebleven aan de inbreuk gepleegd door zijn personeel. De wetgever wou daarbij de aansteller verantwoordelijk stellen die, naar zijn oordeel, als eerste voordeel zou halen uit de fraude waarvan hij zou beweren dat hij er niet op de hoogte van was.

B.7.1. De aan de Belgen toegekende rechten en vrijheden moeten krachtens artikel 11 van de Grondwet zonder discriminatie worden gehandhaafd. Die rechten en vrijheden omvatten de waarborgen welke voortvloeien uit de algemene beginselen van het strafrecht.

B.7.2. Door de aansteller strafrechtelijk verantwoordelijk te stellen voor de handelingen van zijn aangestelden vermoedt de wetgever niet alleen dat die aansteller uit de fraude voordeel heeft gehaald maar ook dat hij eraan heeft meegewerkt.

B.7.3. Enerzijds, kunnen de vervolgende overheden op grond van de algemene bepalingen van hoofdstuk VII van het Strafwetboek betreffende de « deelneming van verscheidene personen aan eenzelfde misdaad of wanbedrijf » aantonen dat de aansteller eventueel mededader of medeplichtige van het misdrijf inzake douane is. Zoals uit de motieven van de arresten nrs. 40/2000 en 43/2001 blijkt, kan de wetgever weliswaar, zonder het gelijkheidsbeginsel te schenden, een eigen systeem voor opsporing, vaststelling en vervolging ontwikkelen dat afwijkt van het gemeen recht, teneinde de omvang en de frequentie van de fraude inzake douane en accijnzen te bestrijden. Hij kan ook de elementen bepalen die eigen zijn aan de inbreuken op die regels, aangezien de bestraffing ervan vaak wordt bemoeilijkt door het aantal personen die betrokken zijn bij de handel en het vervoer van de goederen waarop die rechten verschuldigd zijn. Maar door het algemene en onweerlegbare karakter ervan bereikt het vermoeden dat in de in het geding zijnde bepaling is vastgelegd, die doelstelling door een zwaarwichtige inbreuk op het fundamentele beginsel van het persoonlijke karakter van de straffen.

B.7.4. Anderzijds, moet worden opgemerkt, dat met betrekking tot de bezorgdheid van de wetgever om de werkelijke betaling van de boeten te vergemakkelijken en de aansteller ertoe aan te zetten zijn aangestelden te verbieden inbreuken inzake douane te begaan, artikel 265, § 3, van de A.W.D.A. de aansteller burgerlijk aansprakelijk maakt voor de boeten en kosten waartoe zijn aangestelden werden veroordeeld. Die bepaling is van die aard dat zij de aansteller ervan moet overtuigen zich enkel met betrouwbare medewerkers te omringen en op hen een werkelijk toezicht uit te oefenen.

B.7.5. Daaruit volgt dat het betwiste vermoeden, dat in strijd is met het beginsel van het persoonlijke karakter van de straffen, niettegenstaande de afzwakking vervat in paragraaf 2 van de in geding zijnde bepaling, op onevenredige wijze inbreuk maakt op de principes die de bewijslast in strafzaken moeten beheersen.

B.8. De eerste prejudiciële vraag in de zaak nr. 2041 en de prejudiciële vraag in de zaak nr. 2078, voor wat de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de aansteller betreft, dienen bevestigend te worden beantwoord.

De tweede prejudiciële vraag in de zaak nr. 2041 (artikelen 265, § 3, 266 en 283 van de A.W.D.A.)

B.9. De tweede prejudiciële vraag in de zaak nr. 2041 betreft de bestaanbaarheid van de artikelen 265, § 3, 266 en 283 van de A.W.D.A. met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, « in zoverre deze bepalingen de strafrechter nog bevoegd achten om uitspraak te doen over de civielrechtelijke rechtsvordering, na strafrechtelijke vrijspraak ».

B.10. Artikel 266 van de A.W.D.A. luidt :

« § 1. Behoudens tegenstrijdige beschikking in bijzondere wetten en onverminderd de boeten en verschuldigdverklaringen ten bate van de Schatkist, zijn de overtreders, hun medeplichtigen en de voor het misdrijf aansprakelijke personen solidair gehouden tot betalen van de rechten en taksen welke door de fraude aan de Schatkist werden onttrokken, zomede van de eventueel verschuldigde nalatigheidsinteressen.

§ 2. De voor een zaak ingevorderde sommen worden bij voorrang aangewend tot betaling van de nalatigheidsinteressen en van de rechten en taksen. »

Artikel 283 van de A.W.D.A. luidt :

« Wanneer de overtredingen, fraudes, misdrijven of misdaden, in de artikelen 281 en 282 bedoeld, onverminderd de strafvordering, tevens tot betaling van rechten of accijnzen, en alzo tot een civiele actie aanleiding geven, zal de kennisneming en berechting daarvan in beide opzichten tot de bevoegde criminele of correctionele rechter behoren. »

B.11. De Ministerraad voert aan dat de prejudiciële vraag, voor wat de artikelen 265, § 3, en 266 van de A.W.D.A. betreft, feitelijke grondslag mist, daar de in die bepalingen vervatte regelingen enkel kunnen worden toegepast in geval van een strafrechtelijke veroordeling van de beklaagde.

B.12. De artikelen 265, § 3, en 266 van de A.W.D.A. zijn vreemd aan de regel, in zake douane en accijnzen, dat de rechter bij wie de strafvordering aanhangig is, zelfs in geval van een vrijspraak, uitspraak doet over de burgerlijke vordering tot betaling van de ontdoken rechten en accijnzen. Bijgevolg laat het Hof bij zijn onderzoek die bepalingen buiten beschouwing.

B.13. Aan het Hof wordt gevraagd of artikel 283 van de A.W.D.A. de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt in zoverre het artikel de strafrechter nog bevoegd acht om uitspraak te doen over de burgerlijke vordering, na een strafrechtelijke vrijspraak, terwijl in andere materies dan de douane en accijnzen de strafrechter niet meer bevoegd is om uitspraak te doen over de burgerlijke vordering, in geval van vrijspraak van de beklaagde.

B.14. De Ministerraad is van mening dat de verschillende categorieën van vorderingen, zijnde, enerzijds, de vordering van de Administratie tot invordering van de belasting en, anderzijds, de gemeenrechtelijke burgerlijke vordering van het slachtoffer van een misdrijf, niet met elkaar kunnen worden vergeleken.

B.15. Ofschoon de vordering van de Administratie inzake douane en accijnzen is ingegeven door het algemeen belang en de vordering van het slachtoffer van een misdrijf van het gemeen strafrecht is ingegeven door het persoonlijk belang, en ook al verschillen de inbreuken op de douane- en accijnzenwetgeving van andere inbreuken, toch zijn de in de prejudiciële vraag vermelde categorieën van personen tegen wie de twee soorten van burgerlijke vorderingen gericht zijn voldoende vergelijkbaar : in het ene en het andere geval gaat het om personen tegen wie een burgerlijke vordering kan worden uitgeoefend.

De exceptie van de Ministerraad kan niet worden aangenomen.

B.16. De in artikel 283 van de A.W.D.A. bedoelde burgerlijke vordering tot betaling van de rechten en accijnzen vloeit, volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie, niet voort uit het misdrijf maar is rechtstreeks gegrond op de wet die de betaling van de rechten en accijnzen oplegt, zodat de strafvordering en de burgerlijke vordering losstaan van elkaar.

Volgens dezelfde rechtspraak moet daarom de strafrechter, wanneer hij de beklaagde vrijspreekt, niettemin uitspraak doen over de burgerlijke vordering tot betaling van de rechten en accijnzen waarvan hij tegelijkertijd met de strafvordering kennis heeft genomen.

B.17. De wetgever wilde, door de bepalingen van de algemene wet inzake douane en accijnzen aan te nemen, een eigen systeem voor strafrechtelijke opsporing en vervolging ontwikkelen, teneinde de omvang en de frequentie van de fraude te bestrijden in die bijzonder technische en vaak grensoverschrijdende materie, die mede grotendeels door een uitgebreide Europese regelgeving wordt beheerst. Het gegeven dat de wetgever in die specifieke aangelegenheid is afgeweken van het gemeen strafrecht, is op zich niet discriminerend.

B.18. Er moet evenwel worden nagegaan of de in het geding zijnde bepaling geen onverantwoord verschil in behandeling teweegbrengt, tussen, enerzijds, personen die worden vervolgd wegens inbreuken op de A.W.D.A., en, anderzijds, personen die worden vervolgd wegens inbreuken op andere strafbepalingen.

B.19. Het verschil in behandeling tussen beklaagden in een zaak van douane en accijnzen en in een zaak van gemeen strafrecht berust op een objectief criterium van onderscheid op grond van de aard van de bij wet omschreven misdrijven.

B.20. In het licht van de in B.16 vermelde rechtspraak van het Hof van Cassatie en van de in B.17 vermelde doelstellingen, is de in het geding zijnde bepaling niet zonder redelijke verantwoording. Bij de toepassing van artikel 283 van de A.W.D.A. geniet de rechtsonderhorige overigens dezelfde waarborgen en rechten als de rechtsonderhorige tegen wie de vordering tot betaling van de rechten en accijnzen voor de burgerlijke rechter wordt gebracht (artikel 280 van de A.W.D.A.).

B.21. De tweede prejudiciële vraag in de zaak nr. 2041 moet ontkennend worden beantwoord.

De derde prejudiciële vraag in de zaak nr. 2041 en de prejudiciële vraag in de zaak nr. 2157 (artikelen 220, 221 en 224 van de A.W.D.A.)

B.22. De derde prejudiciële vraag in de zaak nr. 2041 en de prejudiciële vraag in de zaak nr. 2157 betreffen de bestaanbaarheid van de artikelen 220, 221 en 224 van de A.W.D.A. met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre, enerzijds, de daarin voorgeschreven verbeurdverklaring een zakelijk karakter heeft, omdat zij kan worden uitgesproken zonder dat daarbij een onderscheid moet worden gemaakt tussen het geval waarin de verbeurd te verklaren zaken de eigendom zijn van de veroordeelden en het geval waarin zij de eigendom zijn van derden, zelfs al zouden deze laatsten vreemd zijn aan de fraude, onwetend geweest zijn van de fraude of daarvan vrijgesproken zijn, en anderzijds, die straf van verbeurdverklaring niet gepaard kan gaan met uitstel, noch met opschorting van de uitspraak.

B.23. Artikel 220 van de A.W.D.A. luidt :

« § 1. Elke kapitein van een zeeschip, elke schipper of patroon van om 't even welk vaartuig, elke voerman, geleider, drager, en alle andere personen, die, bij invoer of bij uitvoer, pogen, hetzij op het eerste, hetzij op elk ander daartoe aangewezen kantoor, de vereiste aangiften te ontgaan en die aldus trachten de rechten van de Schatkist te ontduiken, elke persoon bij wie een door de van kracht zijnde wetten verboden opslag wordt gevonden, worden gestraft met een gevangenisstraf van ten minste vier maanden en ten hoogste een jaar.

§ 2. Bij herhaling beloopt de gevangenisstraf ten minste acht maanden en ten hoogste twee jaar; voor elke verdere herhaling ten minste twee jaar en ten hoogste vijf jaar. »

Artikel 221 van de A.W.D.A. luidt :

« § 1. In de bij artikel 220 bepaalde gevallen, worden de goederen in beslag genomen en verbeurd verklaard, en de overtreders lopen een boete op van tienmaal de ontdoken rechten, berekend volgens de hoogste douane- en accijnsrechten.

§ 2. Voor verboden goederen beloopt de boete tweemaal de waarde.

§ 3. Bij herhaling wordt de boete verdubbeld. »

Artikel 224 van de A.W.D.A. luidt :

« Het bepaalde in de artikelen 220, 221 en 222 vindt toepassing op het verkeer van goederen, die zonder geldig document in de tolkring worden vervoerd, en bovendien, op het vervoer van alle goederen, waarvan om 't even hoe kan worden bewezen dat ze de

voorgeschreven aangifte betreffende invoer, uitvoer, doorvoer of vervoer ontgaan zijn; voor accijnsgoederen echter zullen alleen de door de speciale wetten gestelde boeten en straffen worden toegepast in de door die wetten bepaalde gevallen, die geen verband houden met sluikimport of sluikuitvoer. »

B.24. De Ministerraad voert aan dat de prejudiciële vragen feitelijke en juridische grondslag missen wat artikel 220 van de A.W.D.A. betreft, aangezien dat artikel geen enkele bepaling bevat die betrekking heeft op de verbeurdverklaring van goederen.

B.25. In tegenstelling tot wat de Ministerraad beweert, voorziet artikel 221, § 1, van de A.W.D.A. in de verbeurdverklaring « in de bij artikel 220 bepaalde gevallen ». Artikel 224 van de A.W.D.A., waarover het Hof eveneens is ondervraagd, verwijst niet alleen naar de voormelde artikelen 220 en 221, maar ook naar artikel 222, dat eveneens over de verbeurdverklaring handelt.

B.26. Om de in B.17 vermelde redenen is het gegeven dat de wetgever inzake douanen en accijnzen is afgeweken van het gemeen strafrecht, op zich niet discriminerend. Er moet evenwel worden nagegaan of die afwijkingen de rechten van de personen op wie zij van toepassing zijn niet bovenmatig beperken.

Wat betreft het ontbreken van de vereiste dat de verbeurdverklaarde goederen eigendom van de veroordeelde moeten zijn

B.27.1. Artikel 42 van het Strafwetboek bepaalt :

« Bijzondere verbeurdverklaring wordt toegepast :

1° Op de zaken die het voorwerp van het misdrijf uitmaken, en op die welke gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf, wanneer zij eigendom van de veroordeelde zijn;

2° Op de zaken die uit het misdrijf voortkomen;

3° Op de vermogensvoordelen die rechtstreeks uit het misdrijf zijn verkregen, op de goederen en waarden die in de plaats ervan zijn gesteld en op de inkomsten uit de belegde voordelen. »

In tegenstelling tot artikel 42, 1°, van het Strafwetboek, schrijven de in het geding zijnde bepalingen niet voor dat de verbeurdverklaarde goederen eigendom moeten zijn van de veroordeelde.

B.27.2. Het verschil in behandeling tussen betrokkenen in een zaak van douane en accijnzen en in een zaak van gemeen strafrecht berust op een objectief criterium van onderscheid op grond van de aard van de bij wet omschreven misdrijven.

Door de verbeurdverklaring op te leggen van goederen, zelfs indien zij geen eigendom zijn van de veroordeelde, neemt de wetgever een relevante maatregel ten aanzien van de beoogde strafrechtelijke doelstelling en de zorg om de rechten van de Schatkist te vrijwaren.

B.27.3. Het Hof moet nog onderzoeken of die maatregel niet op onevenredige wijze afbreuk doet aan het eigendomsrecht van de personen die niets met de fraude te maken hebben.

Doordat artikel 221 van de A.W.D.A. de verbeurdverklaring oplegt zonder dat de eigenaar mag aantonen dat hij vreemd is aan het misdrijf, is de inbreuk op het eigendomsrecht kennelijk onevenredig met het nagestreefde doel van algemeen belang.

B.27.4. De derde prejudiciële vraag in de zaak nr. 2041 en de prejudiciële vraag in de zaak nr. 2157 dienen bevestigend te worden beantwoord.

Wat betreft de onmogelijkheid van uitstel of van opschorting

B.28.1. In de regel is de bijzondere verbeurdverklaring in het gemeen strafrecht een bijkomende straf, die gepaard kan gaan met uitstel of opschorting. Volgens de rechtspraak heeft het zakelijk karakter van de verbeurdverklaring in de A.W.D.A. tot gevolg dat die verbeurdverklaring niet met uitstel, noch met opschorting kan worden opgelegd.

B.28.2. Het verschil in behandeling tussen de betrokkenen in een zaak van douane en accijnzen en in een zaak van gemeen strafrecht berust op een objectief criterium van onderscheid, namelijk het karakter van de verbeurdverklaring.

Door de verbeurdverklaring op te leggen van goederen die de betrokkene onder zich heeft, zonder de mogelijkheid van uitstel of opschorting, neemt de wetgever een relevante maatregel ten aanzien van de in B.17 vermelde doelstelling.

B.28.3. Het Hof moet nog onderzoeken of die maatregel niet op onevenredige wijze afbreuk doet aan de rechten van de betrokkenen.

Gelet op de doelstelling van de A.W.D.A. om de fraude te bestrijden (B.17), en inzonderheid gelet op het feit dat de verbeurdverklaring aan de betrokken derden slechts kan worden opgelegd wanneer zij niet kunnen aantonen dat zij vreemd zijn aan het misdrijf, is er een redelijk verband van evenredigheid tussen het algemeen belang dat met de maatregel wordt nagestreefd en de rechten van de betrokkenen.

B.28.4. Voor wat de onmogelijkheid van uitstel of van opschorting betreft, dient de prejudiciële vraag in de zaak nr. 2157 ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

1) Artikel 265, §§ 1 en 2, van het koninklijk besluit van 18 juli 1977 tot coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen, bekrachtigd bij artikel 1 van de wet van 6 juli 1978, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

2) Artikel 283 van hetzelfde koninklijk besluit schendt niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

3) Artikel 221 van hetzelfde koninklijk besluit :

- schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre die bepaling het de eigenaar van een verbeurdverklaard goed niet mogelijk maakt aan te tonen dat hij vreemd is aan het misdrijf en de teruggave van zijn goed te verkrijgen;

- schendt niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre de verbeurdverklaring niet gepaard kan gaan met uitstel of opschorting van de uitspraak.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 20 februari 2002.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

A. Arts